

Gratianus xxviii, quæst. 1, c. 2 et 3 suppeditat. A huic præluserant Burchardus, lib. xi, c. 59 et 60, necnon Ivo, p. 8, c. 193 et 196. Utrumque descriptum est ex Pœnitentiâ Theodori Cantuar. cap. 15 et 45, ut videre est apud Petium, tom. i, pag. 11. et Dacherium Spicileg., tom. ix.

11. Quod septimo loco e Gratiano, xxxv, quæst. 6, c. 7, descriptum est de juramento synodali, cujus initium: « Episcopus in synodo residens, post congruam exhortationem, septem ex plebe ejus parochiæ, vel eo amplius, prout viderit expedire, maturiores, honestiores atque veraciores viros debet in medium advocare, etc. » eadem ratione refertur et apud Anselmum lib. vi, secundum ms. German., c. 146. Extat et apud Burchardum, lib. i, cap. 91 et 92, velut ex decretis Eutychiani papæ, cap. 9. Sed apud hunc B cap. 92 et 95 subjiciuntur 88 capitula, de quibus velut ex ejusdem Eutychiani præcepto interrogandi sint qui prius sacramento synodali se constrinxerint. Porro omnes illi collectores in hac sacramenti formula consentiant, qua « allatis Sanctorum pignoribus, » a jurante exigitur « quod tu nec propter amorem, nec propter timorem, nec propter præmium, nec propter parentelam ullatenus celes episcopum, aut ejus missum cui hoc inquirere jusserit, quandocumque ex hoc te interrogaverit. Sic te Deus adjuvet, et istæ Sanctorum reliquiæ. » Cui similis est ista interrogandi formula apud Gratianum, ibid., c. 5, relata in hunc modum: « De ista parentela, quam dicunt esse inter illum N. et inter illam ejus conjugem N. quidquid inde scis aut audisti a tuis vicinis, aut a C tuis antiquioribus propinquis, quod tu per nullum ingenium, nec propter amorem, nec propter timorem, aut per præmium, aut per consanguinitatem celabis episcopum tuum, aut ejus missum cui hoc inquirere jusserit, quandocumque te ex hoc interrogaverit. Sic te Deus adjuvet, et istæ Sanctorum reliquiæ. » Atqui hæc novissima formula (quæ et apud Burchardum lib. vii, c. 25, et apud Ivonem, p. 9, c. 61, anepigrapha est; neque enim, ut putarunt Pithæani fratres, ad hanc pertinet superioribus decretis præfixa Gregorii ex concilio Rom. citatio) a Gratiano ut ex Ordine Romano citatur. Probabile est igitur et ex eodem Ordine repetitum esse superius decretum.

12. Fatendum tamen est in romanam Ecclesiam D hujusmodi morem nonnisi sequioribus sæculis invec-

tum esse, et in ea, sicut et in Oriente, saltem ad sextum usque sæculum, hunc obtinuisse usum, ut testimonium dicturi Evangelia sibi proposita, nulla sacrarum reliquiarum mentione facta, tangerent: cujus rei fidem facient epistola 15 Vigiliæ papæ, n. 2, Pelagii I fragmentum 44, ad Decoratum, Mopsuestena: synodi gesta concilii quinti generalis actioni 5 inserta, sextum concilium generale, act. 14, pag. 977. Superioris autem formulæ adhibendæ, seu supra Reliquias jurandi præceptum apud Balozium, tom. i, Capitul. in Capitulari iv, anni 805, sive de lege Ripuariense, cap. 57, pag. 398, et apud Sirmundum tom. ii, conc. Gall., pag. 216, legitur his verbis: « Omne sacramentum in Ecclesia aut supra reliquias juretur: et quod in Ecclesia jurandum est, vel cum sex electis, vel si duodecim esse debent, quales potuerit invenire; et sic juret: *Sic illum Deus adjuvet, et illi Sancti quorum istæ reliquiæ sunt, ut dicat veritatem.* » Ejusdem rei præceptum atque usum apud prædictum Balozium, pag. 60, videre est in Dagoberthi regis Capitulari ii, anni 630, sive lege Alamanorum, cap. 7, ubi sancitur: « Ista sacramenta debent esse jurata, ut illi conjuratores manus suas super capsam ponant, et ille solus, cui causa requiretur, verba tantum dicat, et super omnium manus manum suam imponat, ut sic illi Deus adjuvet vel illæ reliquiæ, etc. » Vide concilium Francofordiense anno 794 celebratum, can. 9, ubi aut tactis Evangeliiis, aut coram propositis reliquiis jurandi mos indicatur.

13. Decretum illud: *Malum magnum ebrietatis*, quod ex librorum xvi, libro xiv, cap. 2, vulgatum est, quodque apud Burchardum, lib. xvi, cap. 2, et Ivonem, p. 15, c. 71, offendimus, est Moguntiaci concilii anno 815 celebrati, canon 46.

14. Quod huic subjicitur: « Episcopi ac Dei ministri non debent comensationibus et violentiis nimis incumbere, » velut ex iisdem libris, ibid., c. 5, descriptum, similiter et Burchardus, lib. xvi, c. 5, et Ivo, part. xiii, c. 70, exhibent, ac nihilo magis ad Eutychianum pertinet, sed ad Remense secundum concilium, anno 815 habitum, cujus est canon 48.

15. Postremum: *Observandum est nobis*, quo ministris Dei præscribitur quibuscum convivari ipsis liceat, ex librorum xvi, lib. xiv, cap. 10, desumptum, et eadem ratione a Burchardo, lib. xvi, c. 10, et Ivone, p. 11, c. 78, laudatum, est Capitularis Theodulfi episcopi Aurelianensis caput 15.

EUTYCHIANI PAPÆ

EXHORTATIO AD PRESBYTEROS EX ANTIQUO CODICE VATICANO.

Fratres et sacerdotes Domini, cooperatores nostri ordinis estis. Nos quidem, quamvis indigni, locum Aaron tenemus; vos locum Eleazari et Ithamaris: nos vice duodecim apostolorum fungimur; vos ad formam septuaginta duorum discipulorum estis: nos pastores vestri sumus; vos plebis vobis commissæ:

nos de vobis rationem reddituri sumus summo pastori Domino nostro Jesu Christo; vos de plebe vobis commissæ: nos de vobis pastoribus; vos vero de ovibus, id est de plebibus vobis commendatis: et ideo, filii charissimi, prævideamus periculum tanti officii vobis commissi. Admonemus itaque et obsecramus

fraternitatem vestram, ut quæ vestræ nostræque salutis, suggerimus, memoriæ commendetis. Inprimis admonemus ut vita et conversatio vestra irreprehensibilis sit : scilicet, ut cella vestra sit juxta ecclesiam, et in domibus vestris feminas non habeatis ; omni nocte ad nocturnas surgite ; cursum vestrum certis horis decantate : missarum celebrationes religiose peragite : corpus et sanguinem Domini cum timore et reverentia sumite. Nullus scaccis vel alearum ludis intendat : vasa sacra manibus propriis abluite et extergite. Nullus cantet missam nisi jejunus : nullus cantet qui non communicet : nullus cantet sine amictu, alba, stola, manipulo, id est fanone et casula, et hæc vestimenta nitida sint, et ad nullos alios usus sint. Nullus in alba qua in suos usus utitur cantet. Nullus in ligneo aut in vitreo calice audeat missam celebrare. Nulla femina ad altare accedat, nec calicem Domini tangat ; corporale mundissimum sit. Altare sit coopertum de mundis linteis. Super altare nihil ponatur, nisi capsæ et reliquiæ et quatuor Evangelia, aut pyxis cum corpore Domini ad viaticum infirmorum : cætera in nitido loco recondantur. Missale plenary, lectionarium, antiphonarium, et librum quadraginta homiliarum unusquisque habeat. Locus in secretario vel juxta altare sit præparatus ubi aqua effundatur, quando sacra vasa abluuntur, et ubi vas nitidum dependeat cum aqua, ut sacerdos manus lavet post communionem. Ecclesiæ sint bene cooperatæ et cameratæ, et atrium ecclesiæ sit undique munitum.

Nullus extra ecclesiam per domos, nec in locis non consecratis missam cantet : nullus solus cantet missam : omnis presbyter clericum vel scholarem habeat qui epistolam vel lectionem legat, et ei ad missam respondeat, et cum quo psalmos cantet. Infirmos visite, et eos ad confessionem reconciliate, et juxta apostolum oleo sancto ungit, et manu propria communicate. Nullus præsumat tradere communionem laico vel femine ad deferendum infirmo ; nullus sacramentum christi vendat : nullus vestrum pro baptizandis infantibus, vel pro reconciliandis peccatoribus vel infirmis, aut pro mortuis sepeliendis, vel pro consecrandis ecclesiis, præmium aut pretium sive munus exigat, vel ecclesias aliquorum data pecunia vel aliquo malo ingenio subripiat. Videte ut per negligentiam vestram nullus infans sine baptismo moriatur. Nullus vestrum sit ebrius vel litigiosus : nullus arma portet in seditione, nisi verbum Domini. Nullus canum vel avium jocis inserviat : nullus in tabernis manducet et bibat. Unusquisque vestrum, quantum sapit, plebi suæ de evangelio, vel de epistola, vel aliqua divina scriptura in dominicis et festivis diebus annuntiet. Curam gerat pauperum, peregrinorum, orphanorum, præbens eis refectiois hospitium, ut sustentationem habeant. Discordes ad concordiam revocet : viduas defendat, ut in his et aliis hujusmodi totius boni exemplum præbeat. Omni die dominico ante missam aquam benedictam faciat, et plebem suam et loca fidelium adspersat, et ad hoc solum

agendum unum vas habeat, et circa atrium suum vel circa ecclesiam ad processionem eat. Sacra vasa et vestimenta sacerdotalia nolite in vadimonium dare negotiatori, vel alicui sæculari. Nullus vestrum minus digne pœnitentem cujuscumque rei gratia ad reconciliationem adducat, et ei testimonium reconciliationis ferat. Nullus vestrum usuram exigat, et conductor sui fenoris existat. Res et facultates, quas per diem ordinationis vestræ acquiritis, ad ecclesiam ad quam titulati estis, vel cui deservitis, pertinere sciatis.

Nullus sine conscientia et consensu episcopi ecclesiam acquirat et obtineat : nullus per potestatem sæcularium ecclesiam teneat : nullus ecclesiam, ad quam titulus est, dimittat, et ad aliam migret : nullus plures ecclesias sine adjutorio aliorum presbyterorum habeat : nullatenus una ecclesia inter plures dividatur. Nullus alterius parochianum, nisi in itinere, aut si ad placitum fuerit, ad missam recipiat : nullus in alterius ecclesia, vel parochia missam cantet, absque proprii voluntate et rogatu presbyteri : nullus decimam ad aliam ecclesiam pertinentem recipiat. Nullus pœnitentem invitet carnem manducare et vinum bibere, nisi pro eo ad præsens eleemosyna fiat. Nullus præsumat baptizare, præter in vigilia Paschæ et Pentecostes, nisi pro necessitate et periculo mortis. Unusquisque fontes lapideos habeat : quod si non potest habere lapideos, habeat vas aliud ad hoc paratum, in quo nihil aliud fiat. Videte ut omnibus parochianis vestris symbolum et orationem dominicam insinuatis. Jejunium quatuor temporum, et rogationum, et litanie majoris, plebibus vestris omnibus modis observandum indicite. Feria quarta ante XL, plebem ad confessionem invitate, et eis juxta qualitatem delicti pœnitentiam injungite, non ex corde vestro, sed sicut in pœnitentiali scriptum est. Tribus temporibus in anno, id est in natali Domini et Pascha et Pentecoste omnes fideles ad communionem corporis et sanguinis, exceptis pœnitentibus, quibus prohibitum est, accedere admonete. Certis temporibus conjugatos ab uxoribus abstinere exhortamini, id est ab Adventu Domini usque ad transactas octavas Epiphaniæ ; et a Septuagesima usque ad transactas octavas Paschæ ; et a Rogationibus usque ad transactas octavas Pentecostes. Præterea, in omnibus sabbatis usque ad feriam secundam et vigilia sanctæ Mariæ, et sancti Joannis, et apostolorum, et vigiliis indictis aliorum sanctorum, et eorum festis, eulogias post missam dominicis diebus plebi tribuite. Nullus presbyter in itinere sine orario, id est stola, incedat. Nullus vestrum vestimentis laicalibus et diversis coloribus induatur. Nullus rem aut possessionem ecclesiæ aut mancipium vendere, aut commutare aut aliquo ingenio ab ea alienare præsumat.

Diem dominicum et alias festivitates absque servili opere a vespera in vesperam celebrare docete. Cantus et choreas mulierum et ludos jocularios, et cantiones in ecclesia et in atrio fieri prohibete. Carmina diabolica quæ super mortuos nocturnis horis vulgus

facere solet, et cachinnos quos exercet, sub contestatione Dei omnipotentis fieri vetate. Cum excommunicatis nolite communicare : nullus præsumat cum eis vel missam cantare, sed et plebibus vobis commendatis hoc annuntiate. Nullus vestrum ad nuptias eat : omnibus denuntiate ut nullus nisi publice celebratis nuptiis uxorem ducat : nullus sponsam alterius accipiat, et nuptias fieri prohibete ab adventu Domini usque ad transactas octavas Epiphaniæ, et a Septuagesima usque ad transactum paschæ clausum, et a Rogationibus usque ad transactas octavas Pentecostes. Raptum omnibus modis prohibete, et ut ad proximam sui sanguinis feminam vel cum consanguineis suis usque ad septimam generationem nullus accedat, anathematizate. Pastores omnes et alios servientes suos ut unusquisque ad ecclesiam dominicis vel festi-
Bvis diebus venire faciat admonete. Patrini filioliis suis spiritualibus symbolum, et orationem dominicam insinuent, vel docere eos faciant. Chrisma sub sigillo sit, aut sub sera, propter quosdam infideles. De mysterio vobis commisso vos admonere curamus, ut unusquisque vestrum, si fieri potest, expositionem symboli et orationis dominicæ juxta traditionem orthodoxorum patrum penes se habeat scriptam, et eam pleniter intelligat, et inde populum sibi commissum assidue prædicando instruat, et, si non noverit, saltem secum teneat et credat. Orationes quoque missarum et præfationes et canonem bene intelligat, et si non saltem distincte ac memoriter valeat proferre, epistolam et evangelium bene legere possit, **C**

et utinam sensum ad litteram possit manifestare ! Psalmorum versus et distinctiones regulariter ex corde cum canticis consuetudinariis pronuntiare sciat. Sermonem Athanasii episcopi, cujus initium est « Quicumque vult » memoriter teneat et omni die cantet. Exorcismos et orationes ad catechumenum faciendum, et ad fontem baptismi consecrandum, aut reliquas orationes super masculum et feminam singulariter et pluraliter valeat et sciat distincte proferre, et ordinem baptizandi ad succurrendum infirmis et ordinem reconciliandi secundum auctoritatem canonum, et ordinem unguendi infirmos unusquisque habeat et prudenter sciat. Ad infirmos quoque visitandos, et ad reconciliandum eos invitatus spontaneus currat, et eorum necessitati, non pro lucro terreno, sed pro illa charitate qua Christus nos dilexit, subveniat, et orationes et septem psalmos speciales circa eos decantare curet. Similiter ordinem in exequiis defunctorum agendis, preces, exorcismos quoque salis et aquæ memoriter teneat : cantum nocturnum, atque diurnum sciat. Computum si non majorem, saltem minorem, id est epactas concurrentes, terminos regulares, et si potest, cætera sciat. Martyrologium et poenitentialem sapiat. Libellum istum unusquisque habeat et frequenter legat, ne oblivioni tradat ea quæ sunt sibi observanda. Quod, fratres charissimi, ut memoriter retinere et salubriter peragere valeamus, omnipotens Deus nobis concedere dignetur, cujus regnum et imperium sine fine permanet in sæcula sæculorum. Amen.

SANCTI

EUTYCHIANI PAPÆ ET MARTYRIS

EPISTOLA ET DECRETA BUBIA.

EPISTOLA I (1).

AD JOANNEM ET AD OMNES EPISCOPOS BEOTICÆ

PROVINCIAE.

De fide Incarnationis Domini.

Christus ut salva proprietate ntriusque naturæ, verus Deus, et homo verus extiterit.

Charissimis fratribus Joanni et omnibus per Beoticam provinciam constitutis episcopis, Eutychianus episcopus in Domino salutem.

hortatur nos æquitas postulationis, desiderio fraternitatis tuæ (*Symm. ep. 5, ad S. Cæsarium*), gratanter annuere ^a, et consultis tuis breviter respondere.

(1) Prior hæc epistola Eutychiani adversus Pauli Samosatani venena paratum antidotum habet. Docet enim Christum Dominum, quem Paulus purum hominem esse dicebat, verum et æternum Dei Filium,

Et quamvis dilectionem tuam sciam ad omne opus bonum esse devotam (*S. Leo, ep. 46*), ut tamen efficacior fiat ad illos, qui sane non sapiunt, qualiter eos de incarnatione Salvatoris nostri informare debeas, mandamus. Unum igitur hoc immobile fundamentum,

D una hæc felix fidei petra, Petri ore confessa : *Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi* (*S. Matth., xvi*), tanta in se argumenta sustinens veritatis, quantæ perversitatis quæstiones, et infidelitatis calumniæ movebuntur (*S. Leo, p. 97, ex S. Hilarii libris de Trinitate, quos citat.*). Jam in cæteris dispensatio voluntatis paternæ sit. Ergo partus et corpus, postque crux, mors inferni, salus nostra est ^b humani enim generis causa Dei Filius natus ex Virgine est et Spiritu sancto, ipso

in tempore virtute Spiritus Sancti in utero beatæ Mariæ Virginis incarnatum esse, et per hoc nequam naturam divinam immutatam fuisse. SEVEN. BIVUS.

LECTIONES VARIANTES.

^a Innuere *Labb.*^b Virgo, partus et corpus, postquam crux, mors, inferi,

salus nostra est. Sic omnino legendum.